

Osaajien houkutteleminen EU:hun

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 27. huhtikuuta 2022 osaajapaketin (*Skills and Talent Package*), joka sisältää tiedonannon osaajien houkuttelusta EU:hun sekä lainsäädäntöehdotuksia. Kokonaisuus on osa syksyllä 2020 annettua muuttoliike- ja turvapaikkasopimusta (COM(2020) 609 final) ja sen laillisen maahanmuuton edistämistoimia.

Tiedonannossa esitellään muuttoliikettä koskevan EU-politiikan kolme pilaria: lainsäädännöllinen, operatiivinen ja tulevaisuustoimia koskeva. Lainsäädännöllinen pilari sisältää ehdotukset pitkään oleskelleiden kolmasien maiden kansalaisten asemaa koskevan direktiivin (2003/109/EY), jäljempänä pitkään oleskelleiden direktiivi, ja kolmansien maiden kansalaisille jäsenvaltion alueella oleskelua ja työskentelyä varten myönnettävää yhdistelmä lupaa koskevasta yhden hakemuksen menettelystä sekä jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansista maista tulleiden työntekijöiden yhtäläisistä oikeuksista koskevan direktiivin (2011/98/EU), jäljempänä yhdistelmä lupadirektiivi, uudistamisesta. Lainsäädäntöehdotuksista laaditaan erilliset U-kirjelmät. Operatiivinen pilari sisältää ehdotukset osaamiskumppanuuksista ja EU:n osaajareservistä. Tulevaisuustoimia koskevan pilari käsittää hoitoalaa, nuorisoa ja innovointia koskevia maahanmuuttoon liittyviä tavoitteita.

Tiedonannossa käsitellään myös välitöntä tarvetta integroida EU:n työmarkkinoille työikäiset ihmiset, jotka saapuvat EU:hun Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyksen seurauksena.

Suomen kanta

Suomi pitää tervetulleena tiedonannossa esiteltyä uutta EU:n strategista laillisen maahanmuuton lähestymistapaa. Suomi kannattaa lainsäädännöllisiä ja operatiivisia EU-tason toimia, jotka tähtäävät EU:n houkuttelevuuden lisäämiseen ja työvoiman kansainvälisen liikkuvuuden edistämiseen EU-alueelle ja osaajien pitämiseksi EU:ssa.

Osaamiskumppanuudet ja EU:n osaajareservi täydentävät Suomen kansallisia osaajien maahanmuuton edistämisen operatiivisia toimia. Osaamiskumppanuuksien osalta Suomi pitää hyvänä lähtökohtana tiedonannon tavoitetta siitä, että kumppanuudet valmistellaan räätälöidyllä ja joustavalla tavalla ja että niissä otetaan huomioon jäsenvaltioiden ja kumppanimaiden työmarkkinat ja osaamistarpeet. Lisäksi Suomi tukee komission esitystä usean jäsenvaltion osallistumisesta yhteen osaamiskumppanuuteen kumppanimaita kohden. Suomi kannattaa myös joustavaa lähestymistapaa kumppanimaiden välillä.

Suomi kannattaa myös yhteistä EU-tason alustaa kolmansien maiden kansalaisten ja EU-jäsenmaiden työnantajien kohtaannon parantamiseksi. EU:n osaamisreservin avulla

voidaan osaltaan helpottaa työvoima- ja osaajapulaa sekä lisätä EU:n houkuttelevuutta globaalissa osaajakilpailussa.

Suomi pitää tärkeänä, että osaamisreservi on integroitavissa sekä toiminnallisesti että teknisesti kansallisiin ulkomaisen työvoiman rekrytoinnin ja työnvälityksen operaatioihin. Ehdotetun pilottihankkeen osalta on varmistettava lisäarvo suhteessa kansallisiin toimiin, joilla työnantaja ja tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia kohtautetaan.

Tulevaisuustoimia koskevia aloitteita Suomi pitää oikeansuuntaisina. On tärkeää, että kansainvälisessä osaajakilpailussa tuotetaan EU-tason ratkaisuja houkuteltaessa samoja kohderyhmiä, esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia.

Pääasiallinen sisältö

Tiedonannossa korostetaan lähtökohtana, että laillisen muuttoliikkeen edistäminen on olennainen osa EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkasopimusta syksyiltä 2020. Laillisen maahanmuuton edistämiseen on vahvat poliittiset, taloudelliset ja demografiset perusteet.

Tiedonannossa esitetään kestävän laillista muuttoliikettä koskevan EU:n politiikan kolme keskeistä pilaria:

1. Lainsäädäntöä koskeva pilari, jossa laaditaan uudelleen pitkään oleskeluiden direktiivi ja yhdistelmäluopadirektiivi, jotta yksinkertaistetaan eri osamistasojen työntekijöiden tuloa EU:hun ja jo EU:ssa olevien EU:n ulkopuolisista maista tulleiden työntekijöiden liikkuvuutta koskevia menettelyjä ja parannetaan heidän oikeuksiaan ja suojeluaan työvoiman hyväksikäytöltä;
2. Operatiivinen pilari, jossa vastataan kansainvälisen yhteensovittamisen haasteeseen esittämällä konkreettisia toimia osaamiskumppanuuksien kehittämiseksi keskeisten kumppanimaiden kanssa sekä EU:n osaamisreservin keskeiset piirteet; ja
3. Tulevaisuuteen suuntautuva pilari, joka perustuu kolmeen erityiseen toiminnan painopisteeseen, joiden on tarkoitus antaa jatkossa suuntaa laillista muuttoliikettä koskevalle EU:n politiikalle: hoitoalaan, nuorisoon ja innovointiin.

Osaamiskumppanuudet ovat osa muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen ulkoista ulottuvuutta. Osaamiskumppanuuksilla tähdätään työvoiman kansainvälisen liikkuvuuden edistämiseen niin sanotulla triple win –periaatteella, jonka mukaan sekä osaja että vastaanottava ja lähettävä maa hyötyvät muuttoliikkeestä. Osaamiskumppanuudet perustuvat jäsenvaltioiden ja kumppanimaiden työmarkkinoihin ja osaamistarpeisiin.

Käytännössä osaamiskumppanuuksilla tarkoitetaan erilaisia osaavan työvoiman liikkuvuusjärjestelyjä. Osaamiskumppanuuksien yhteydessä suora tuki työntekoa tai koulutusta koskeville liikkuvuusjärjestelmille yhdistettäisiin valmiuksien kehittämiseen ja investointeihin inhimilliseen pääomaan, muun muassa osaamisen kehittämiseen, ammatilliseen koulutukseen ja työssä toteutettavien vaihto-ohjelmien käyttöönottoon. Osaamiskumppanuudet ovat avoimia kaikille pätevyystasoille ja voivat koskea erilaisia talouden aloja.

Ensimmäisessä vaiheessa komissiolla on aikomus käynnistää osaamiskumppanuudet Pohjois-Afrikan kumppaneiden kanssa.

EU:n osaamisreservi on ensimmäinen EU:n laajuinen alusta ja yhteensovitusväline, joka auttaa tekemään EU:sta houkuttelevamman EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisille ja vastaamaan EU:n työnantajien vaikeuksiin saada palvelukseensa osaajia, joita he eivät löydä EU:n työmarkkinoilta. EU:n osaamisreservi on suunnattu kaikille EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisille, jotka haluavat muuttaa asumaan ja työskentelemään EU:ssa. Komissio pyrkii käynnistämään virallisesti EU:n osaamisreservin ja sen verkkoportaalin vuoden 2023 puoliväliin mennessä.

Edellä kuvattujen välittömien lainsäädännöllisten ja operatiivisten toimenpiteiden lisäksi komissio esittää tutkittavaksi mahdollisia uusia EU:hun keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä suuntautuvan laillisen muuttoliikkeen väyliä. Näitä tulevaisuustoimia ehdotetaan keskitettävän kolmelle toiminta-alalle: hoitoalaan, nuorisoon ja innovointiin.

Hoitoalan toimet liittyvät kaikille EU:n jäsenmaille yhteiseen haasteeseen tarjota helposti saatavaa, kohtuuhintaista ja laadukasta pitkäaikaishoitoa ottaen huomioon sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnän kasvu ja henkilöstöpula väestön ikääntyessä. Tiedonannossa todetaan, että jäsenvaltioilla on ongelmia hoitotyöntekijöiden houkuttelemisessa ja palveluksessa pitämisessä. Pitkäaikaishoidon alalla odotetaan syntyvän vuoteen 2030 mennessä jopa seitsemän miljoonaa työpaikkaa terveydenhuollon asiantuntijoille ja hoitotyöntekijöille, ja ne voidaan täyttää EU:n työmarkkinoilta vain osittain. Komission mukaan pitkäaikaishoitohenkilöstön laillisia maahanpääsyväyliä säännellään kansallisella tasolla erilaisilla hajanaisilla säännöillä ja ehdoilla. On arvioitava, voitaisiinko – ja missä määrin – EU:n tasolla auttaa parantamaan tämän keskeisten työntekijöiden ryhmän tuloa EU:hun. Komissio käynnistää kartoituksen EU:n ulkopuolisista maista tulevan pitkäaikaishoitohenkilöstön tuloa jäsenvaltioihin koskevista edellytyksistä ja oikeuksista jäsenvaltioissa sekä näihin liittyvistä tarpeista. Tarkoituksena on selvittää, olisiko tällaisten työntekijöiden houkuttelemiseksi laadittavissa EU:n tason laillisen maahanpääsyn järjestelmä ja mitä lisäarvoa siitä voitaisiin saada.

Nuorten liikkuvuusjärjestelmien tarkoituksena on antaa nuorille mahdollisuus asua, työskennellä ja hankkia kokemusta toisessa maassa ja samalla edistää kulttuurivaihtoa ja vahvistaa maiden välisiä siteitä. Tiedonannossa todetaan, että EU:n tason nuorten liikkuvuusjärjestelmä voisi tehdä EU:sta kokonaisuudessaan houkuttelevamman. Komissio tutkii, onko tällainen järjestelmä mahdollista kehittää, ja testaa erilaisia vaihtoehtoja erityisesti EU:n ulkopuolisten maiden kanssa tehtävien ja vastavuoroisuuden mahdollistavien sopimusten osalta.

”Innovatiivisten yrittäjien” ja startup-yritysten perustajien maahantuloa koskevat kansalliset järjestelmät ovat lisääntyneet viime vuosina sekä EU:ssa että maailmanlaajuisesti. Komissio katsoo, että EU:n toimenpiteillä voitaisiin helpottaa edelleen innovatiivisten yrittäjien ja startup-yritysten perustajien pääsyä koko EU:n sisämarkkinoille tukemalla heidän maahantuloaan ja yrityksen perustamista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 79 artikla 2 kohta

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU6-jaoston suullinen käsittely 8.6.2022 ja kirjallinen käsittely 17.-21.6.2022
EU28-jaoston suullinen käsittely 15.6.2022 ja kirjallinen käsittely 17.-21.6.2022
EU29-jaoston kirjallinen käsittely 22.-27.6.2022

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 26 kohdan mukaan ulkomaalaislain-säädäntöä koskevat asiat kuuluvat valtakunnan toimivaltaan

Taloudelliset vaikutukset

Komission tiedonannolla ei tiedonantona ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia.

Laillisen maahanmuuton uudistuskokonaisuudella tavoitellaan myönteisiä vaikutuksia EU:n ulkopuolisista maista tulevan työvoiman liikkuvuuteen sekä unionin alueelle, että unionin sisällä, ja tätä kautta jäsenmaiden yhteiskuntien elinvoimaisuuden ja yritysten kilpailukyvyyn lisääntymistä. Monet tiedonannossa esitetyistä aloitteista ovat vielä suunnittelu- tai pilotointivaiheessa ja niiden vaikutuksia voidaan arvioida luotettavasti vasta myöhemmin. Kokonaisuuteen kuuluvien lainsäädäntöehdotusten taloudellisia vaikutuksia arvioidaan erikseen niitä koskevissa U-kirjelmissä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM(2022) 657 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erytisasiantuntija Nea Brandt, TEM, p. 0295047239

Hallitussihteeri Jarmo Tiukkanen, TEM, p. 0295047355

Johtava asiantuntija Berit Kiuru, SM, p. 0295488283

VAHVA-tunnus

EU/644/2022

Liitteet

-

Viite

U 57/2022 vp ja U 59/2022 vp